IMPORTANȚA INSTITUȚIEI AVOCATURII ÎN EXECUTAREA JUSTIȚIEI ÎN BASARABIA ÎN A II-a JUMĂTATE A sec. XIX

Oxana CHISARI-LUNGU

Pe parcursul implementării reformei judecătorești în Basarabia, în a II-a jum. a sec. al XIX-lea, s-a demonstrat necesitatea instituirii instituției avocaturii. Ea a constituit o instituție relativ nouă și democratică pentru acele vremuri. Aceasta a servit și drept motiv că organele puterii centrale ale statului nu doreau să accepte ideea formării unei astfel de instituții și în Rusia, cu atât mai mult, că se propunea crearea avocaturii după regulile aplicate deja în statele europene. Scopul avocatului se materializa în apărarea persoanei prezumate vinovată. Însă odată cu proclamarea a astfel de principii cum ar fi principiul inamovibilității, publicității sau crearea instituției jurații puterea centrală a fost determinată să-și revadă poziția referitoare la avocați. În interpretarea de atunci, termenul de ,,avocat" presupunea o persoană care participa în cadrul procesului pentru a apăra învinuitul, iar această activitate era desfășurată în baza cunoștințelor care le poseda în domeniul jurisprudenței. Pentru acțiunile sale, juristul putea fi remunerat sau putea să participe și gratuit.

Conform literaturii de specialitate, avocații trebuiau să se deosebească de reprezentanții părților în proces prin faptul că dacă reprezentantul participa singur în proces, atunci avocatul participa împreună cu clientul său. El acorda sfaturi, formula și întocmea actele necesare, ținea pledoarii, iar în rest clientul său participa singur la proces. Însă, din păcate, reglementările juridice din cadrul reformei referitoare la instituția avocaturii nu au reușit să vină cu o astfel de delimitare. Dar totodată, reforma prevedea două categorii de avocați: avocați publici și avocați privați.

Regulamentele privind organizarea instanțelor judecătorești (Reg. inst. jud.) prevedeau că la momentul selectării avocaților publici trebuia să se țină cont strict de acele reguli prestabilite. Și anume, să

fie o selectare minuțioasă și să se aplice asupra lor un control riguros, care concomitent, pe de o parte, să nu-i lipsească de independența necesară pentru a activa, dar totodată să-i amintească avocatului de responsabilitățile ce cad pe umerii lui. Nu aveau dreptul să practice funcția de avocat public:

– persoanele care nu au împlinit vârsta de 25 de ani;

– persoanele ce nu dețineau cetățenia rusă;

– persoanele care erau declarate debitori că nu-și puteau onora obligația (debitorii insolvabili);

– persoanele care dețineau funcții publice (acceptându-se persoanele care îndeplinesc doar funcții de onoare și nu sunt remunerate);

– persoanele care au fost lipsite de instanța de judecată de capacitatea de a practica o astfel de activitate;

– persoanele care au fost limitate de instanța de judecată de capacitatea de a practica o astfel de activitate;

– persoanele care au fost lipsite de rangul religios de către instanțele religioase;

– persoanele care au deținut acest drept și au fost lipsite de el prin hotărârea instanței ș.a.[1, Reg. inst. jud., art. 355].

Se observă că incompatibilitățile sunt aceleași ca și pentru judecători, adică selecția era destul de riguroasă. Baroul avocaților se instituia pe lângă Curțile de Apel și toți membrii lui (avocații) alegeau din rândurile sale un consiliu pe lângă Curtea de Apel, președintele și adjunctul acestuia. Consiliul avocaților ca organ de autoadministrare a avocaților avea în competența sa examinarea cererilor de a fi înscriși sau excluși din barou, examinarea reclamațiilor cu privire la activitatea nesatisfăcătoare a avocaților, repartizarea dosarelor, în mod special, a acelor justițiabili care urmau să fie reprezentați gratuit.

În cazul încălcării obligațiilor de serviciu avocații puteau fi trași la răspundere civilă, penală, administrativă sau disciplinară.

La răspundere civilă erau trași avocații în cazurile când din pricina lor suferea averea clientului, la răspundere penală – în cazul săvârșirii unei infracțiuni și disciplinară atunci când încălca obligațiile de serviciu. La răspundere disciplinară erau supuși avocații de către consiliul de avocați publici, iar decizia de sancționare (cu excepția cazului când sancțiunea constituia avertismentul) putea fi atacată în

termen de două săptămâni la Curtea de Apel. Excluderea din barou atrăgea după sine imposibilitatea de a practica avocatura pe teritoriul imperiului şi chiar deferirea avocatului justiţiei, în caz de comitere a infracţiunii [1, Reg. inst. jud. art.37 6]. Deoarece numărul avocaţilor era mic, au apărut diferiţi reprezentanţi care luau parte la procesele civile, ceea ce a determinat necesitatea de a reglementa fenomenul pe cale legislativă. Astfel, legea din 6 iunie 1874 a consacrat instituţia avocaţilor privaţi şi au fost introduse apoi modificările în Reg. inst. jud. Pentru a deveni avocat privat şi a avea dreptul de a participa în instanţe (atât generale, cât şi locale) la examinarea dosarelor civile, trebuia de avut o legitimaţie eliberată de către preşedinţii instanţei în care activau în continuare. Conform art. 406^1 al Reg. inst. jud. (redacţia din 1883) şi art. 4, 5 din Regulamentul de procedură civilă (redacţia din 29 decembrie 1889), şefii zemstvelor şi şefii judecătoriilor de pace erau obligaţi anual să prezinte lista persoanelor care au obţinut legitimaţie de avocat şi aveau dreptul să reprezinte alte persoane în instanţa de judecată [1]. Din datele deţinute de către Ministerul Justiţiei putem deduce că nu toate instanţele de judecată transmiteau informaţia necesară, din aceste considerente, ministerul avertiza că fiecare organ competent este obligat ca în fiecare an, până la 1 aprilie, să transmită listele persoanelor care deţineau legitimaţia de avocat, iar pe parcursul anului să aducă la cunoştinţa ministerului modificările survenite: dacă a mai fost înscrisă vreo persoană în această listă, sau cineva a pierdut acest drept.

În cadrul Tribunalului Chişinău în anul 1893 în această listă au fost incluse 8 persoane [2, filele 41, 42]. La 19 iunie 1874 Senatul a emis Ordinul nr. 28336, conform căruia a hotărât ca în baza solicitărilor venite din partea Ministerului Justiţiei, listele persoanelor care aveau dreptul să fie avocaţi în cadrul procesului de judecată, obligatoriu urmau să fie publicate şi să fie transmise tuturor persoanelor cointeresate, miniştrilor, oberprocurorului Senatului, preşedinţilor de instanţe cointeresate etc. [3, p.1].

După cum am menţionat, în afară de avocaţii publici, În Imperiul Rus s- a instituit şi funcţia de avocat privat. În calitate de avocat privat putea activa persoana care avea dreptul să reprezinte în cadrul instanţei judecătoreşti interesele unei persoane terţe.

Erau excluşi din această categorie următoarele persoane:

– femeile;
– persoanele străine;
– persoanele care au fost excluse din lista avocaților publici în urma aplicării unei sancțiuni disciplinare.

Avocații privați erau acceptați să exercite funcția la fel ca și avocații publici de către instanța de judecată în care preconizau să activeze. Controlul asupra exercitării funcției lor era înfăptuit de asemenea de instanța de judecată.

Apariția instituției avocatului privat a fost condiționată, într-o oarecare măsură de lipsa unui număr necesar de avocați publici și de acele onorarii mari stabilite de cei din urmă [4, p. 180].

Instituirea instituției avocaturii în perioada înfăptuirii reformei judecătorești poate fi considerat un pas important în dezvoltarea jurisprudenței, și anume, statul prin acceptarea fondării acestei instituții pur și simplu a cedat în fața celor ce doreau reforme adevărate. Spectrul larg de drepturi de care se bucurau avocații, exercitând dreptul la apărare a învinuitului, a curmat posibilitatea procuraturii și instanței de judecată de a prezenta învinuirea de săvârșire a infracțiunilor politice, fără existența probelor necesare. Importanța avocaturii în cadrul proceselor de judecată, unde se examinau anume infracțiunile politice a fost vădită tocmai din considerentul că aceste categorii de infracțiuni se judecau fără prezența juraților.

Referințe:

1. *Российское законодательство X-XX веков.* В 9 томах. Т. 8. Судебная реформа. Под ред. В. В. ВИЛЕНСКОГО. Москва, 1991. 471 с.
2. *ANRM*, Fond 39, inv. 1, dos. 17.
3. *Бессарабские губернские ведомости***,** 06 юлия 1874**, №.** 52**,** 1 с**.**
4. ВИЛЕНСКИЙ, В. В. *Судебная реформа и контрареформа в России.* Саратов, 1969. 400 с.